

פניני מאיר

**דרוש ומוסר על פרשת השבוע שנאמר ב'עונג שבת'
מפי הגאון רבי מאיר סג"ר שליט"א - מו"צ בירושית"ו, מו"ס 'דברי מאיר'**

מאמר החורבן והגאולה נמסר ביום תשעה באב תשפ"ו (321)

תהיה פלטה ויהי קודש" – שבא"י ניצלו מהשואה וכן היה, והוא הוסיף בזה דבר לא ידוע שהוא שמע מהרב זצ"ל בעצמו שאמר לו הח"ח: "ובהר ציון תהיה פלטה" – "וזה קודש" = בתנאי שיתנהגו בקדושה! עוד הוא סיפר על שכני הרב מנדלוביץ שליט"א מחנכי ישיבת "תורה ודעת" שהוא בן מאה שנה לאוי"ט והוא אמר לו לפני כמה ימים שמה שמחזיק אותו ושווה לו לחיות זה כי הוא ממתין לגאולה! ואמרתי את זה אתמול למשגיח של ישיבת "עטרת שלמה" הגה"צ רי"מ קליינמן שליט"א בסעודה מפסקת, ונהנה מאוד! – "מי בעמך ישראל!"

קראו במגילת איכה אתמול וחיו: "היו בני שוממים כי גבר אויב" – ושמעתי בשם רבינו יעקב מליסא זיע"א ה"תיבות" שביאר: כיון ש"היו בני שוממים" חיינו שלא היו עוסקים בתורה ובתי מדרשות היו ריקים ושוממים לכך: "כי גבר אויב" – לכן הגיע הפורענות, כי התורה היא זו שמגנה ושומרת עלינו תמיד! (וזה דומה לדברי הגמרא נדרים (פ"א): "שלא ברכו בתורה וכו', וכן לגמרא שבת (ק"ט): "לא הרבה ירושלים אלא על שביטלו בה תינוקות של בית רבן", וכן למדרש איכה: "הלאי אותי עזבו ותורתי שמרו", ועוד).

שמעתי אתמול מהגר"ד גבאי שליט"א דבר נפלא על דברי הגמרא יומא (ט'): שבת המקדש נחרב בעוון שנאת חנם, ששנאת חנם עיקרה חסרון באמונה וזה יש לנו לתקן, כי אדם לא ישנא את השני ולא יקנא בשני אם ידע ש"אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו אפילו כמלא ניםא", והוא מה שאמר דוד המלך ע"ה: "ה' אמר לו קלל, ומי שיש לו אמונה לא אומר: 'למה הוא דרך עלי?' – למה הוא פגע בי?" – למה לו יש מרצדס! וכדו', ואת זה יש לנו לתקן! והביא שהמילה: "חבל" היא כעין כפירה! והיא ר"ת: חוסר ביטחון לח'! כי אם ה' היה רוצה לתת לו מדוע: "חבל" הרי זה לא מגיע לו!

ותיקנה היא: אהבת חנם! וחיינו לאהוב כל יהודי! ובזה מבארים מה שאיתא בגמרא חולין (פ"ג): "למה נקרא שמה הסידה? שעושה חסד עם חברותיה", והקשה הרמב"ם (ה"חידושי הרי"ם) זיע"א: אם כן מדוע היא נמנית בכלל העופות המטאים? ותירץ: יש לעשות חסד עם כולם ולא רק עם חברים, ומי שעושה כמותו הוא מטא! וכן כאן יש לאהוב כל יהודי! ובזה יש לנו להתחזק למען הגאולה, וגם אם הדעות שונות, והכן.

והוסיף ואמר: "צדיקים אמרי: אם תרצה לדעת עם ה' אוהב אותך תראה אם אתה אוהב כל יהודי אות וסימן הוא שה' אוהב אותך!" ויש לי להוסיף על זה דברי רבינו המחז"ל מפראנא זיע"א: "לא יתכן שיאהב האדם את האב וישנא את בניו".

התחדש לי אתמול פשוט יפה בדרך רמז על מה שמספרים לנו חז"ל במדרש איכה על הכמתם של ילדי ירושלים שאחד אורח הגיע לירושלים ואמר לילד אחד: "תמליץ לי על דבר מאכל שאני גם יאכל ממנו, גם ישבע, וגם יותיר!" והילד אמר לו: "תקנה מלח! וגם תאכל ממנו גם תשבע וגם תותיר!" והיינו שהוא הסתכל בכל דבר על הטוב שבו, וזוהי החכמה!

כתוב בפסוק (שיר השירים): "אפריון עשה לו המלך שלמה עמודיו עשה כסף רפידתו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים", וידוע שזה רומז על בית המקדש שבנה שלמה המלך ע"ה, והעמיק בפסוק זה יראה כמה הפסדנו בחורבן בית המקדש ונדמה לעצמנו: "הלוא בולנו יודעים שאהבה הוא המושג הנעלה ביותר שיש! וכולנו רוצים שיאהבו אותנו, ובית המקדש היה כולו בחינת אהבה!"

מסופר (ת. תרני) על ר' בעריש חסיד מקושנא זיע"א שהיה יוצא בכל לילה אל היער לומר "תיקון הצות", והיה רואה אותו שומר היער יוצא יחיד, ומהיכר היה שומע שני קולות הבוכים על צער השכינה, ופעם אחת אמר לו השומר: "לא אתן לך לעבור אא"כ תאמר לי מיהו אותו קול שני שבוכה עמך?" אמר לו ר' בעריש: "זהו ירמיהו הנביא ע"ה שמוגע לבכות עמו על החורבן!" עוד מסופר (שם): הרמב"ם ר' ברוך ממעזיב"ו זיע"א (נכד מרן הכעש"ט הקדוש זיע"א) היה בוכה בכל בוקר בעת שהיה אומר הבריתא: "איזהו מקומן של זבחים!" והיה אומר: "איזהו מקומן של זבחים" – "היכן הוא המקום של הזבחים חיינו בית המקדש שחרב

אנחנו נמצאים ביום תשעה באב לעת ערב לאחר שרוב הצום הגדול הזה כבר מאחורינו ועוד מעט נעמוד להתפלל תפילת מנחה של תשעה באב וחז"ל מספרים לנו ("מדרש איכה" פ"א, ובירושלמי ברכות) שלעת ערב של תשעה באב נולד משיח, עיי"ש, וכעת נראה כמה דברים להתחזק ולהתנחם:

הייתי שלוש בלילה של ערב תשעה באב ב"ביתל המערבי" (שם ברכוני האדמו"רים מסטריצין מארה"ב, סלאנים מב"ב, קאסוב ירושלים שליט"א ועוד בלחיצת יד ובחמימות רבה) ולמדתי שם גמרא ברכות במערה הקטנה שלפני הגדולה, ובדיקו יצאו לי שם סגנויות שמותר ללמוד אותם בעת בתשעה באב כיון שהם עוסקים בענייני החורבן ונאמר מהם דבר חידוש: איתא בגמרא ברכות (ל"ב) על הפסוק (איכה): "גם כי אזעק ואשוע שתרם תפילתי" – "מיום שחרב בית המקדש נגעלו שערי תפילה ואעפ"כ שערי דמעות לא נגעלו", ומבאר שאף שערי התפילה סגורים עכ"פ שערי דמעה פתוחים, ורואים מזה ג"כ כמה הפסדנו מחורבן בית המקדש, ויש עוד גמרא (שם ל"א): גבי תפילת חנה שעלי חכה רצה להרוג את שמואל הנביא כיון שהיה "מורה הלכה בפני רבו", ואמר לה שיתן לה בן אחר, היא אמרה לו בלשון הכתוב: "אל הנער הזה התפללתי", ואמרתי למישהו ב"ביתל המערבי" את הדארת של מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל שהקשה: ומה אכפת לה איזה ילד יהיה לה הרי הוא הבטיח לה בן אחר? וביאר: נער כזה שנולד ע"י דמעות ותפילות של אימא, כזה נער אינו שייך ע"י ברכה אפילו של נביא! ועל זה היא רמוזה באומרה: "אל הנער הזה התפללתי", חיינו שהנער הזה הגיע ע"י תפילות ודמעות, והוא הבחינה הנ"ל של "שערי דמעות" שלא נגעלו!

במור"ב השתתפתי שם בשיעור של הגר"ד זיכרמן שליט"א והוא דיבר על ענייני ט' באב ובית המקדש, ונביא כמה אמרים מדבריו: הוא סיפר על הצדיק המקובל הרב זוסמן זצוק"ל [שעוד זכיתי לראותו ב"ביתל המערבי" בצעירותי] שהיה אומר ומתפלל ב"ביתל המערבי" ואמר: "אני זוכה לראות למעלה את אליהו הנביא ז"ל מקריב את הקרבנות בעת בבית המקדש של מעלה (וכמו שאמרו חז"ל שאליו מקריב נשמות הצדיקים, ואכמ"ל) אמנם אני מבקש שכולם יראו את זה למטה! עוד הוא ביאר בדברי הגמרא (סוף תענית) שמנתה את מה שאירע בט' באב ואחד מהדברים זה: "נחרשה העיר", והקשה: וכי זה שווה לחורבן הבית וכדו'? והשיב: "נחרשה העיר" זה אומר שהוא השחית את העיר ירושלים ואת קדושתה, וממילא זה חלק מהחורבן! כי ירושלים היא קדושה וחילול שמה חמור מאוד! עוד הוא הקשה: מדוע מגילת איכה מסתיימת בדבר רע (למרות שחזורים ואומרים "השיבנו") שכתוב: "כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאוד?" ותירץ עפ"י מה שאמרו חז"ל (מובא בתוס' קידושין ל"ב): על הפסוק: "מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך" – "שפך חמתו על העצים ועל האבנים", וכן כאן: "קצפת עלינו" – אך לא לקחת אותנו אלא את בית המקדש! וממילא כמה שזה רע זה טוב! ובחינת: "מזמור לאסף", והיום שמעתי ממנוגד אחד שאמר כך: "ה' עשה עמנו חסד שהחריב את ביתו ולא את בתינו! והוא ויתר על ביתו בשביל בתינו", עוד הוא דיבר על מה שמובא שביום בשבוע שבו חל ט' באב חל באותה שנה ליל הסדר, ולמשל השנה תשפ"ו: ליל הסדר היה ביום ה' וגם ט' באב ביום ה', והביאו על זה רמז בפסוק (איכה): "השביעני במרוצים הרווני לענה" והיינו שתמורת המרור של ליל הסדר אכלנו לענה, וביאר ממנה"י שיעיב שהשווה של שניהם הוא אותו הדבר, וזה בא לרמוז שכמו שבילל הסדר יש מרור וזה מה' יתברך, ויושבים יפה ואוכלים בכלים מפוארים, כן עכשיו שאנחנו יושבים על הארץ זה מה' יתברך, וכולם מאותו שורש, והוסיף לספר הרבה על יהודים גדולים בכל הדורות שידעו שהכול הוא מה' יתברך וחזרו לו גם על המרור וסיפר שהוא זוכר את סעודת החוראה שעשה מרן הגר"צ אבא שאול זצוק"ל באולמי ווגשל בב"ב לאחר שעבר אירוע מוחי ל"ע, והוא לא הכריא אלא הודה על עצם זה שהוא חי ונושם! כי הוא ידע שהכול זה מה' יתברך = גם ה"מרור"! עוד הוא סיפר על מורו ורבו בישיבת "מור" מרן הגר"נ פריצוביץ זצוק"ל שהיה חולה ב"טרשת מצויה" ל"ע והיה יושב ולומד מתוך יסורים נוראים במסירות נפש ממש! עוד הוא סיפר שהוא שמע מרבו בבתי אבות פוניב"ז מרן הגר"ש כהנמן זצוק"ל "הרב מפוניב"ז" מה שאמר לו רבו מרן ה"חפץ חיים" זיע"א עפ"י הפסוק: "ובהר ציון

פניני מאיר

"וכתו הרבות לעתים" – היינו ת"ח המכתתים רגליהם ממקום למקום ועוסקים בתורה, ומלבד זאת שעיקר הגאולה תלוי בתורה, וכנ"ל, ויש על זה מעשה נפלא שהיה בדורנו ששמעתי מהגאון ר' יוסף חיים שליט"א: היה בחור ישיבה אחד שחזר לביתו שבמרושב לבין הזמנים והנה במרושב לא היו הרבה בני תורה אלא היו שם יהודים תמימים וטובים, ויהודים כאלו כשרואים מישהו עם כובע והלופה אומרים: "כבוד הרב!" וכך לאחר תפילת מנחה ביקשו מאביו שהוא יאמר להם כמה הלכות, האב שאל את הנער שהשיב שאינו יודע הלכות, אך הציבור לא שקט ואביו אמר לו: "חרי למדת בעת מסכת בבא מציעא אם כן תאמר להם משנה ותסביר!" הנער עשה כן וישב ואמר לפניהם את דברי המשנה (ירש פ' אלו מציאות): "אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז" וביאר שהעולם אינו הפך! ולכל כסף יש בעלים, ופעמים שצריכים להחזיר ופעמים שמתיראש וכו', ואח"כ התפללו תפילת ערבית, והנה לאחר זמן הגיע נערה אחת לאביו של אותו בחור והזמנה בידה להתנתנה והיא אמרה לו: "בזכות הדרשה של הבן שלך באותו היום ניצילתי מלהתחתן עם גוי!" האב התפלא על זה מאוד, והנערה הסבירה לו: "אני התחברתי עם חבר אחד שאינו יהודי ר"ל ועמדנו להינשא, והנה, כשבנך דיבר סובבה החשמה שאני ישב בעזרת הנשים, וכך שמעתי אותו מסביר יפה על עניני השבת אברה, והנה, לאחר זמן הלכתי עם החבר הגוי ר"ל ומצאנו ארנק, והוא תיכף הרים אותו והניחו בכיס, מיד נזכרתי בשיעור של בנך והודעתי ואמרתי לו: 'ההלכה אומרת שיש להכריז על זה!' ומיד הוא לגלג ואמר: 'את יהודייה ויש לך הלכות לנו אין הלכות!' וכך הוא נשאר עם הארנק בכיסו, ואני אמרתי לו: 'אם אתה לא מכריז על הארנק אין לנו יותר קשר!' וכן היה שהוא המשיך לגלג, ובעת אני הולכת להתחתן עם יהודי כשר! תראה את כוח זיכוי הרבים מה הוא כבר אמר? והאור של התורה האיר על הנערה הזאת! והוא הציל דורות, לכן אל יולול אדם בזה אלא ישתדל תמיד לזכות את הרבים, וכגון לדרוש כמה מילים בין מנחה לערבית וכדו' ובפרט בעת בימי בין הזמנים!

עוד מסופר על רבינו הקדוש בעל "הפני חיים" זיע"א שהגיע אליו תלמיד אחד שהציע לו לכהן כרב באחת העיירות ואמר לו: "אני לא מרגיש ראוי לזכות את הרבים לפי שאינני מלא כל כך בתורה!" אמר לו הרב: "אמשול לך משל למה הדבר דומה: היה פעם באחת העיירות פריץ אחד וכמוכן שהיה לו יהודי שהיה חוכר את אחוזותיו ואת בית המדרש, ונקרא: 'מושקא'! והנה, יום אחד הגיע הפריץ לבקר בבית המדרש, והוא אמר למושקא: 'תבוא לי לשתות דבר מה!' והנה מושקא אמר לו: 'האם תהפיק בשכר טוב?' והפריץ אמר לו: 'היום אחפין דווקא במים!' והנה, בבית מדרש אין מים ולכן הלך מושקא אל הבאר לשאוב מים, וכשהגיע אמר לו הפריץ: 'כאלו מים מביאים לפריץ? והלא יש בהם חול! תסנן אותם!' וכן עשה מושקא, ויהי לימים ותפריץ שריפה גדולה בבית הפריץ, ואז כשלא היו מכבי אש וברזים היו תוקעים בחצוצרות ובני העיר היו מגיעים עם דליים בידיהם, וכן היה, וכל בני העיר הגיעו מגדול ועד קטן ודליים בידיהם כי חששו מהמת זעם הפריץ, והפריץ אמר לשוטרים: 'האם יש מישהו שלא הגיע?' ומיד ראו שהיהודי מושקא לא נמצא, הפריץ ציווח עליהם להביאו לפניו מיד, וכשהוא הגיע אמר לו הפריץ: 'אתה לא מתבייש? כולם כאן ורק אתה מתעכב?' אמר לו מושקא: 'הלא אתה אדוני אמרתי לי לפני זמן מה שמביאים מים מסוננים ולכן התעכבתי כי אני מסמן את המים!' אמר לו הפריץ: 'ריקא שכמוך! והלא זה מתי ששותים! אמנם בשמשתוללות אש מביאים איזה מים שיש ושופכים!...', אמר לו הרב: 'התורה נמשלה למים (עי' תענית ז.) וכיש הרבה תורה אפשר לסנן ולברור הרבה ולבחור רק רב שיוודע את כל התורה כולה! אמנם, בעת משתוללות אש של כפירה וכל מי שיוודע קצת תורה יבוא ויזכה בה את האחרים!' ועל זה רמזו חז"ל באמרו: 'כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו' ואת זה יש לנו לקחת מיום זה של ט' באב וכנ"ל. א. אמונה, ב. אהבת חנם, ג. אהבת ישראל, צער על החורבן, ד. זיכוי הרבים, ועוד וכפי שדיברתי.

ייתן ה' שנזכה בקרוב למאמר הנביא: 'והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראשי הרים וכו' כי מציין תצא תורה ודבר ה' מירושלים וכו' וכן למאמר הנביא: 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', בגאולה השלימה והאמיתית במהרה בימינו, אמן!

הוספות ממורנו הגאון ר' שמואל הלוי רטמן שליט"א לגיליון הקודם (320) שאמר לי אור ליום ד' ה' מנחם אב תשפ"ו בהיותי ב"כותל המערבי: הדברים נפלאים ביותר! ויש לי להוסיף:

- א. בעניין שבת חזון שהיא גדולה – אפשר לבאר כי היא נמצאת בתוך ימי האבלות על החורבן ואין בה את דיני האבלות, ולכן היא גדולה, כי אם בגלל שאין בה אבלות סתם, כל שבת אין בה אבלות, והבן.
- ב. בעניין מעשה שמביא ה"מסילת ישרים" על מוהר"ש מאוסטרופולי זיע"א הי"ד – יש לדקדק שהוא שאל את השטן: 'מדוע אתה מקטרג על ישראל יותר מאשר על שאר האומות?' עיי"ש.

לנ"ר, עוד מסופר (שם) רבינו ר' חיים ויטל זיע"א כותב בספר "החזיונות" (וכן הביא רבינו החיד"א זיע"א) שרבינו אברהם הלוי זיע"א שעליו אמר רבו רבינו האריז"ל זיע"א שהוא מנסמט ירמיהו הנביא ע"ה, היה בוכה על גלות השכינה וראה את השכינה כדמות אישה לבושת שחרים והתאבלה עמו, ואח"כ שהיה בצער מאוד גדול נפל ונדרס והגיע אליו השכינה שמחה ומלוכת ככלה, ואמרה לו: 'בני אברהם אל תבכה יותר מידו', והביא את זה בספח"ק "תפארת שלמה" (פ' עקב), ובה ביארתי בס"ד מאמר חז"ל (סוף תענית): "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" בלשון הוה, עוד הוא הביא ששמואל הנביא ז"ל מאז החורבן עזב את מקומו בגן עדן והוא יושב בירושלים ומקונן על החורבן! איתא ברש"י (סוכה מ"א). שביט המקדש השלישי ירד מן השמים, עיי"ש, ואומרים שאין זה מסתדר עם דעת הרמב"ם שסובר שיבנה בידי אדם, ובספר "ערוך לנר" (סוכה שם) ביאר נפלא [וכן מוטו בשמיה דהרח"ק ר' אהרן מבעלזא זיע"א] שיש את גוף בית המקדש שהוא יבנה בידי אדם, ויש את החלק הרוחני של בית המקדש שהוא בבחינת נשמה, שהוא ירד מלמעלה ויתלבש עליו! ובה ביארתי בס"ד דברי הגמרא גיטין (פ' הניזקין) שאמר הקב"ה לטיטוס שהחריב את בית המקדש: 'קח מחון תחתך!' והיינו שח' הוציא ממנו כבר את החלק הרוחני שלו, ולא הייתה בו נשמה!

יש דבר מעניין על מה שהביא השו"ע על הדברים שמותר ללמוד בט' באב אחד מהם זה מסכת מועד קטן פרק אלו מגלחין שיש בו דיני אבלות, והנה, מסכת זו מסתיימת בפסוק: 'ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים', והנה, היא עוסקת בדיני המועדים, ומובא בספרים ש"מועד" בגימ' "דמעה" עם הכולל ורמזו לזה למה זה עם הכולל? כי המועד עצמו היינו הגאולה של "ומחה ה' וכו' כולל בתוכו את הדמעות הרבות ששפכו על זה במשך הדורות בכל ט' באב ככל שנה ושנה! וכמו שהבאתי בתחילת המאמר, וכן זה בבחינת הגלות והגאולה המשמשים זה עם זה בערבוביה וכמו שסיפרתי קודם מר"א הלוי זיע"א, ועי' דמעותינו שלא נסגרו שעריהם נזכה לגאולה במהרה, אמן!

וכמו שאמר אתמול מורנו רה"י הגאון ר' בנימין דרייפוס שליט"א בשיחתו לאחר הקינות עפי' המ"ב שט' באב מגלה את הפנימיות של הגאולה, וכן נרמז זה כמה שאמרו חז"ל שביום ט' באב נולד משיח, וכדעיל.

חז"ל מספרים לנו שבזמן שנכנסו האויבים לבית המקדש הם רצו להוציא את כליו אך הם פחדו להיכנס לתוכו, וכך עמדו בחוץ היהודים והגויים להבדיל ואף אחד לא העז להיכנס לתוכו, [ורואים מזה ג"כ את היראה שהייתה מבית המקדש – ורואים קצת מושג מה הפסדנו!] עד שהגיע יהודי אחד בשם יוסף משיחא והוא הסכים להיכנס לבית המקדש, וכך הוא נכנס לעיני כולם, והיה בכך חילול ה' עצום לעיני הגויים ולהבדיל היהודים שלא העזו להיכנס, ולאחר זמן הוא נראה כפתח כשהמנורה בידו, והגויים הכתיחו לו שהחפץ הראשון שהוא יוציא יהיה שלו, אך כשהוא יצא עם המנורה אמרו לו: "אין דרך הדיוט להשתמש בכלי חשוב כזה! אלא תיכנס ותוציא עוד כלי פשוט יותר!" והנה, לפתע הל מהפך בנפשו והוא לא הסכים להיכנס בשום פנים ואופן! ואף מסר נפשו על כך והרגוהו במיתה משונה! וזה פלא גדול: הרי לפני דקות ספורות הוא הסכים להיכנס לעיני כל היהודים ולהבדיל הגויים, ומה קרה לו פתאום? וביאר מרן הרב מפוניבז' זצוק"ל: "ההבדל הוא שהוא נכנס לבית המקדש! ואם שנכנס לבית המקדש משתנה לגמרי מעצם בניסתר!" וזה מבחינה! ומלמד אותנו מעט מה הפסדנו! והוא בבחינת מה שדיברתי קודם על הפסוק (שיר השירים): "אפריון וכו' רצוף אהבה וכו' והיינו שהוא הרגיש את אהבת ה' והבן.

עוד בעניין הגלות והגאולה יש לציין שהמילה "גאולה" היא בגימ' "גולה" – א"י והיינו שגם בגלות ה' נמצא עמנו וזה: "גולה" – א"י היינו גלות עם ה' האחד והמיוחד! ולעתיד לבוא יתגלה לנו בגילוינו בגאולה השלימה בקרוב ממש!

עוד יש לנו להתחזק בעניין שמירת הלשון וכמו שאיתא בגמרא יומא (ט'): שביט המקדש נחרב בעוון שנאת חנם, והביא רבינו חפ"ק חיים" זיע"א בחקירות ספרו חז"ל שוודאי שעל שנאה לבד זה לא היה קורה אלא שזה על פגם הלשון, שהיו מדברים לשון הרע, ובאמת מדויק זה שם בגמרא שכתוב: "ומדקדקין זה את זה בחברות שבפיהם", ויש דבר נפלא על מה שמביאה שם הגמרא גבי גאולת מצרים שמשח רבינו ע"ה לא הבין מדוע הם נענשו ככאלו עונשים, אך כשהוא ראה שמדברים לשון הרע זה על זה אמר כלשון הכתוב: "אכן נודע הדבר" ואמר חז"ל: כיון שראה שיש בהן דילטורין [היינו מדברי לשון הרע] אמר: "אכן נודע הדבר", ושמעתי מר' יוסף חיים שליט"א ביאור נפלא לזה שזה נרמז בפסוק הנ"ל שעל חטא הלשון קאי, שאמר: "אכן נודע הדבר" – "הדבר" מלשון דיבור, והיינו דיבור לשון הרע, וכן זה נרמז בפרשה הקדומת שקראנו שמתחילה במילים: "אלה הדברים" "אלה" ר"ת: אבק לשון הרע! – "הדברים" היינו שראשון לכל התוכחות שהוכיח משה רבינו ע"ה ברמז רמז דבר זה שיש להיזהר בדיבור ואפילו מאבק לשון הרע כי בזה תלוי הגאולה, וכנ"ל, עוד דבר תלוי כי הגאולה והוא עניין של זיכוי הרבים וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק שכתוב לגבי הגאולה:

הגיליון נדבב ע"י יהודינו חקר ר' אברהם לוי שיחי' לעי"נ אביו אסלן יהודה בן מלכה ואברהם ז"ל, אמו רגינה בת רוחמה ומנשה ע"ה, אחיו חיים, יצחק ומשה (מוריס) בני רגינה ז"ל, אחיותיו מלכה ואסתר ננות רגינה ע"ה, אחיותיו הר"ר יונתן לוי ז"ל בן רות ורפאל שיחי', ת.נ.צ.ב.ה. ולענין הר"ר צבי (נחרי) לוטן בן רבקה ויהושע ז"ל, ולענין שרה דוד פור בת שרה ורבי יהודה ע"ה, ת.נ.צ.ב.ה. ולרפואת אברהם בן סולמנה שתחי'.